

İŞ YERİ EĞİTİMİ GÖREN TİCARET MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞVERENLERİN BAKIŞ AÇISIYLA MESLEKİ YETERLİLİKLERİNİN İNCELENMESİ: OSMANİYE İLİNDE BİR UYGULAMA

*Inspecting The Professional Competence of Commerce High School Students With Respect
To Opinions of Employers: An Application On Osmaniye*

Yrd.Doç.Dr. Servet ÖNAL
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
İsmet GEDİK
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Arş.Gör. Murat MAT
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Önal, S.; Gedik, İ. & Mat, M. (2017). İş Yeri Eğitimi Gören Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşverenlerin Bakış Açısıyla Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi: Osmaniye İlinde Bir Uygulama, Vol: 3, Issue:10; pp:45-55.

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi

Article Arrival Date

06/04/2017

Makale Yayınlanma Tarihi

The Published Date

10/05/2017

Anahtar Kelimeler

Meslek, mesleki yeterlik, beceri, beceri eğitimi(staj)

Keywords

Profession, professional competence, skill, skill training(internship)

JEL Kodları: L84

ÖZ

Mesleki eğitimin kalitesinin artırılması, iş dünyasının nitelikli iş gücü ihtiyacının karşılanmasına ve ülkemizin uluslararası düzeyde rekabet gücüne büyük katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan meslek liselerinde verilen teorik ve pratik eğitim, kalkınma adına stratejik bir öneme sahiptir. Muhasebenin işletmelerde ve kamu kurumlarındaki işlevsel olarak önemi son yıllarda artmıştır. Bu bakımdan, muhasebe eğitiminin temelini atıldığı Ticaret Meslek Liseleri üstlendikleri rol bakımından mesleki eğitimde öne çıkmaktadır. Bu çalışma, mesleki eğitim kapsamında bir Ticaret Meslek Lisesi'nde kazandırılması gereken yeterliklerin, işverenlerin veya firma yetkililerinin (staj yapılan işletmeler) bakış açısıyla ne ölçüde kazandırıldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kazandırılması gereken yeterlikler, Osmaniye'deki bir Ticaret Meslek Lisesinde muhasebe ve finansman alanında eğitim alan öğrencilerin staj yaptığı işletmelere anket yoluyla sorularak işverenlerin algılamasında yeterliklerin kazanılma derecesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Osmaniye'de gerçekleştirilen alan araştırmasından hareketle, çalışmanın ilk boyutunda öğrencilerin staj yaptığı işletmelerin yapısı, çalışan personel sayısı, stajyer kabul etme yılı gibi değişkenler belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci boyutu ise, işletmelerin staj yapan öğrenci yeterliklerinin kazanımlarına ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilerin teoride kazanmaları gereken yeterliklerin ne derece kazandırıldığını staj yapılan işletmeler açısından ortaya konmuştur. Yapılan anket neticesinde, öğrencilerin okulda aldıkları genel muhasebe eğitimine ilişkin "yasal defterlere kayıt yapabilme, bilanço ve gelir tablosu düzenleme" ve "tekdüzen hesap planında yer alan hesapları tanıma ve kaydetme" önermelerinin en düşük ortalamalara sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

Improvement in the quality of vocational training contributes to meet the employee requirements of business world and provide a competitive advantage in global competition. In this context, the theoretical and practical education given in the vocational high schools has a strategical importance in the development of countries. The role of accounting has gained importance in both private and public sectors in recent years. In this regard, Trade Vocational High Schools, where the base of accounting education is given come into prominence in vocational education in terms of the role, they play. The aim of this paper is to determine the extent to which qualifications required to be acquired in a Trade Vocational High School are gained from the pointviews of employers(internship enterprises). The qualifications determined are directed to organizations, where students, who are educated in the field of accounting and finance area do internship via questionnaire in order to determine the acquisition of the specified qualifications. Based on the field study done in Osmaniye, the factors such as the structure,the number of employees,year of intern acceptance of organizations where students do internship are determined in the first dimension of the study. The second dimension reveals the perception of the enterprises with regard to the students' acquisition of competence. The extent of the acquisition of the competencies which students should be acquired is revealed in terms of the enterprises where internship is done. The results of survey revealed that students have lowest averages in propositions of "basic books to record, balance sheet and income table" and "to recognize and record the accounts in the uniform account plan" which are related to general accounting.

1. GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde kullanılan temel ölçütlerden bir tanesi insan kaynaklarının gelişim düzeyidir. İnsan kaynaklarını yeterince geliştirebilen ve onları verimli ve etkin bir biçimde kullanabilen ülkelerin genel olarak yüksek refah düzeyine sahip olduğu söylenebilir. Bir ülkenin ihtiyaç duyduğu nitelikte ve nicelikte işgücü ihtiyacının karşılanması ise yüksek standartlara sahip bir eğitim verilmesiyle mümkün olabilmektedir. Günümüzde, eskiden algılanan şekliyle “çıraklık kurumunun” yaygınlığının azalmış olması, iş dünyasının eleman ihtiyacının karşılanmasında okullarda verilen mesleki ve teknik eğitimin önemini arttırmıştır.

Mesleki eğitim genel olarak “bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, kişisel, sosyal ve ekonomik yönleriyle dengeli bir biçimde geliştirme sürecidir” şeklinde tanımlanabilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001:3-5). Tanımdan da anlaşılacağı üzere mesleki eğitimde geçerli bir meslek için gerekli bilgi, beceri ve pratik yeteneklerin kazandırılmasıyla bireyin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Mesleki ve teknik eğitimde iş dünyası için gereken yeterliliklerin kazandırılmaması genç işsizliği arttırırken aynı zamanda ilgili sektörlerin de ihtiyaç duydukları personelleri bulmalarında zorluk çekmelerine neden olmaktadır. Türkiye’de uygulanan mesleki eğitim sistemine bakıldığında verilen eğitim kalitesinin yetersiz kaldığı ve sektörün ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde nitelikli eleman yetiştiremediği görülmektedir (Altay ve Üstün, 2011:22 ve Binici ve Arı, 2004: 390).

Manpower Group’un hazırladığı rapora göre Türkiye’de 2015 yılında işverenlerin %52’si işe alımda ihtiyaç duydukları niteliklere sahip personel bulmakta zorluk yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu oran 2016 yılında ise %66’ya yükselmiştir. Bu rapora göre Türkiye’de işverenlerin pozisyona uygun eleman bulmakta zorlukla karşılaşmalarının en önemli nedenini işverenlerin %35’i adayların deneyimsizliği olduğunu belirtirken işverenlerin %20’si ise adayların teknik yetenek eksiklikleri olduğunu belirtmiştir. Adayların teklif edilenden daha yüksek ücret talep etmesi ise %18’lik oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar ile ilgili sektörler arasında sistemli ve verimli bir ilişkinin kurulamamış olması bu sorunun temel nedenlerinden birisi olarak görülmektedir (www.manpower.com.tr).

Mesleki ve teknik eğitim sistemini eğitim öncesi, eğitim içi ve eğitim sonrası olmak üzere bütün bir sistem olarak ele alınması gerekmektedir (Adıgüzel, 2014:2). Nitelikli bir mesleki ve teknik eğitim, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu vasıflı insan gücünü karşılayarak sürdürülebilir büyümeye, ülkenin uluslararası rekabet gücünün artırılmasına, işsizlik sorununun çözümüne ve bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı yaptığı hususunda bir görüş birliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle, mesleki ve teknik eğitim, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yoksullukla mücadele, ekonomik büyüme ve istihdam politikalarının odağında yer almaktadır (<http://www.izmiriplanliyorum.org>).

Bu kapsamda, ülkemiz ile Avrupa Birliği arasında imzalanarak yürürlüğe giren Mesleki ve Teknik Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) ile ülkemizin ihtiyaç duyduğu kalifiye ara eleman ihtiyacını karşılayabilen, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu modern teknolojilere sahip ve donanımlı bir mesleki ve teknik eğitim programlarının oluşturulması ve etkin bir biçimde uygulanması amaçlanmaktadır (MEB, MEGEP Uygulama Kılavuzu, 2006:4).

Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerinin beceri eğitimlerini işletmelerde, teorik eğitimlerini ise mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletme veya kurumlarca tesis edilen eğitim birimlerinde yaptıkları eğitim uygulamalarına “beceri eğitimi” denir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği,4. Madde).

Meslek Lisesi programları, sektörün eleman ihtiyacını karşılayabilmek için teorik eğitim ile beraber öğrencilerine işletmelerde beceri eğitimi alma imkânı da sağlamaktadır. Mesleki ve Teknik Eğitimde sağlanan başarı, bu kurumlardan mezun olanlara kazandırılan yeterliklerin istihdam sektörünün ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ile ölçülebilir. Mesleki eğitim kurumlarında verilen yeterliklerin iş hayatının taleplerine uygun olarak düzenlenmesi bir ihtiyaçtır ve verimliliğin temelini oluşturmaktadır. Meslek elemanlarına kazandırılan yeterliklerin iş hayatına cevap vermemesi ise kaynakların boşa harcandığının bir göstergesidir.

2. MUHASEBE EĞİTİMİ VE TİCARET MESLEK LİSELERİ

Ortaöğretim düzeyinde genel eğitim; ortak bilgi, beceri ve değerleri geliştirmeyi amaç edinirken, mesleki ve teknik eğitim ise öğrencilerin belli bir meslek dalında iş imkânı sağlayabilecek beceri ve yeteneklerin geliştirilmesini amaçlamaktadır (Şenel ve Gençoğlu, 2003:53).

Ülkemizde muhasebe eğitimi örgün öğretim içerisinde, ortaöğretim kurumları ve yükseköğretim kurumları tarafından verilmektedir. Ortaöğretim kurumlarında verilen muhasebe eğitiminin amacı muhasebe alanında ihtiyaç duyulan ara eleman ihtiyacının karşılanmasıdır. Yükseköğretim kurumlarında verilen muhasebe eğitimi teorik ağırlıklı iken, ortaöğretim kurumlarında verilen muhasebe eğitimi mesleki eğitim kapsamındadır ve uygulamaya yöneliktir (Özdemir, 2003:50).

Ticaret Meslek Liseleri, ortaöğretim düzeyinde muhasebe eğitimi veren ve iş dünyasının ilgili alanda ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmeyi amaç edinen kurumlardır (Kırlıoğlu ve Gökgez, 2011:132). Ticaret Meslek Liseleri; kamu veya özel sektörde muhasebe ve finansman, pazarlama ve perakende, büro yönetimi ve sekreterlik, bilişim teknolojileri alanlarında görev alabilecek veya kendi hesabına iş yapabilecek nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yıl eğitim veren ortaöğretim kurumlarıdır (MEB, 2010:2).

Ticaret Meslek Liselerindeki öğrencilere okullarda verilen teorik bilgilerin yanında "İşletmelerde Beceri Eğitimi" olarak adlandırılan uygulama eğitimi ile birtakım mesleki becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Ticaret Meslek Liselerinde; 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP), öğrencilere iş dünyasını daha yakından tanıma ve becerilerini geliştirme imkânı sunmaktadır. Ticaret Meslek Liseleri'nde 12. sınıfa gelen öğrenciler haftada 24 saat yani 3 gün staj (beceri eğitimi) yapmaktadır (MEB,2014:21). Dönem başında staj yerleri tespit edilen öğrenciler haftanın 3 işgünü o işyerine gider ve kontrolleri koordinatör öğretmen tarafından sağlanır. Beceri eğitimi ile öğrencilere hem okullarda teorik eğitim ile kazandırılmayan bazı pratik becerilerin kazandırılması hem de teorik bilgilerin uygulama ile pekiştirilmesi sağlanmaktadır.

Muhasebe eğitiminin temelinde yer alan Ticaret Meslek Liseleri, özel ve kamu kuruluşlarına ihtiyaç duydukları elemanları yetiştirmesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca, ilk kez alınan muhasebe dersleri, öğrencinin muhasebe alanında eğitimine devam etmesine ve gelecekte muhasebeyi meslek olarak seçmesini etkilemektedir (Aygün ve Gerekan, 2012:52). İlgili literatür incelendiğinde, Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin yeterliliklerinin işverenler bakış açısıyla ölçüldüğü çalışma sayısının oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, bu çalışmanın literatürdeki boşluğu doldurması ve gelecekte yapılacak çalışmalar için de bir karşılaştırma ölçütü oluşturması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada üçüncü bölümde, staj yapan Ticaret Meslek Lisesi öğrencilerinin mesleki yeterliliklerinin tespit edilmesine yönelik Osmaniye ilinde yapılan bir anket çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA

Bu çalışmada, Osmaniye ilinde eğitim veren bir Ticaret Meslek Lisesi'ndeki öğrencilerin staj yaptığı işyerlerindeki işletme sahibi veya işletme yetkililerine, mesleki eğitim ile okulda kazandırılmış olması beklenen yeterliliklere ne derece sahip oldukları hakkında anket uygulaması yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin Ticaret Meslek Lisesi'nde aldıkları eğitim ile iş hayatına ne derece hazır oldukları hakkında işletme sahipleri veya yetkililerinin görüşlerini almak ve staj yapılan iş yerinin özelliklerine göre algılarda farklılık olup olmadığını tespit etmektir.

3.1. Örneklem Seçimi

Araştırmada çalışma grubunu, Osmaniye ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir Ticaret Meslek Lisesi'nde Muhasebe-Finansman alanında eğitim alan 2012-2013 eğitim öğretim yılında son sınıfta okuyan ve staj yapan öğrencilerin staj yaptığı işletmeler oluşturmaktadır. Ticaret meslek liselerinde staj uygulaması aynı şekilde devam etmektedir; bu bakımdan günümüze kadar geçen sürede konunun güncelliğini koruduğu görülmekte ve geçen bu sürede işverenlerin algısını önemli ölçüde etkileyebilecek bir değişimin olmamasından dolayı verilerin değerini koruduğu varsayımıyla veriler değerlendirilmiştir. Toplam 196 Öğrenci 103 işletmede staj yapmaktadır. 103 işletmeye anket formları gönderilmiş ve geri dönen anket sayısı ise 71 adet olmuştur. Hazırlanan anket formları işletme sahipleri veya yetkilileri tarafından doldurulmuştur.

Araştırmada ölçeğin güvenilirlik analizi için Cronbach Alfa güvenilirlik istatistiğine başvurulmuştur. Öğrencilerin mesleki yeterliliklerine ilişkin 30 önermeye ait Cronbach Alfa güvenilirlik istatistiği 0,968 olarak bulunmuştur. Bu değer 1'e yakın olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları ve Verilerin toplanması

Araştırmada literatür taraması yapılmış ve gerekli teorik altyapı oluşturulmuştur. Ankette yer alan becerilere ait yargılar; Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 07.09.2005 Tarih ve 324 Sayılı Kararı ile kabul edilen çerçeve öğretim programları haftalık ders çizelgesi, alan ve dal bazında kazandırılacak meslekî yeterlikler modülleri ve içeriklerine uygun olarak yeterlikler tablosundan alınarak oluşturulmuştur. Anket formu, beşli likert ölçeğine uygun olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan anketle, katılımcıların her bir ifadeye katılıp katılmama dereceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan anket formu ölçeğin temsil ettiği ifadeler şu şekildedir: 1.Hiç 2.Az 3.Orta 4.Çok 5.Pek çok

Hazırlanan anket 2 bölüm, 38 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin staj yaptığı işletmeleri tanımaya yönelik kamu-özel sektör ayrımı, işletmelerin personele eğitim verme durumu, çalıştırılan personel sayısı gibi faktörleri içeren sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise staj yapan öğrencilerin becerilerini ölçmeye yönelik 30 sorudan oluşan yeterliliklere ait yargılar bulunmaktadır.

Araştırmada veriler, Milli Eğitim Bakanlığı alan ve dal ders yeterlik tablolarına göre oluşturulan anket formlarını işletmelerde görevlendirilen öğretmenlerin koordinatörlük görevleri sırasında işyerine gönderilmiş ve yine öğretmenler tarafından toplanmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 16.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Önermelerin normal dağılımına ilişkin yapılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerinin sonuçları önermelerin normal dağılmadığını göstermiştir. Bu nedenle, verilerin analizinde parametrik olmayan testlere başvurulmuştur. Analizde frekanslar ve ortalamalar bulunmuş, işletmelerin personeline eğitim verme durumu değişkenlere göre farklılıkların olup olmadığının

belirlenmesi için parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Anketin ilk bölümünde, ankete katılan işletme sahiplerine, kendileri ve iş yerlerine ait genel özellikleriyle ilgili 5 adet soru yer almaktadır.

Tablo 1: Demografik Özellikler

Cinsiyet	n	%	Stajyer Kabul Etmede Etkili Faktör	n	%
Erkek	51	71,8	Yasal Zorunluluk	11	15,5
Kadın	20	28,2	Ucuz İşgücü	10	14,1
Toplam	71	100,0	Tanıdık İstekleri	9	12,7
Kamu/Özel	n	%	Kendimiz İçin Eleman Yetiştirme	n	%
Özel	55	77,5	Diğer	17	23,9
Kamu	16	22,5	Kayıp Veri	1	1,4
Toplam	71	100,0	Toplam	71	100,0
İşletmelerdeki Personel Sayısı	n	%	Personele Uyum Eğitimi Verme	n	%
0-5 kişi	34	47,9	Her zaman	32	45,1
5-20 kişi	17	23,9	Bazen	28	39,4
20-50 kişi	12	16,9	Hiçbir Zaman	10	14,1
50-100 kişi	3	4,2	Kayıp Veri	1	1,4
100+	5	7,0	Toplam	71	100,0
Toplam	71	100,0			

Tablo 1'deki verileri incelediğimizde, anketimize katılanların cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında %71,8'inin erkek, %28,2'sinin kadın olduğu görülmektedir. Sektör açısından ankete katılanların dağılımına baktığımızda ise katılımcıların %77,5'ini özel sektör, %22,5'ini kamu sektörü işletmeleri yetkilileri oluşturmaktadır.

İşletmelerin çalıştırdığı personel sayısına göre dağılımına bakıldığında % 47,9'u 0-5 kişi aralığında personel çalıştırmaktadır. %23,9'u 5-20 kişi aralığında, %16,9'u 20-50 kişi aralığında, %11,2 si ise 50 den fazla personel çalıştırmaktadır. Kümülatif yüzde oranına baktığımızda %70'ten fazlasının 0-20 kişi aralığında personel çalıştırdığı görülmektedir.

İşletmelerin personeline uyum (oryantasyon) eğitimi verip vermediğine göre dağılıma bakıldığında; işletmelerin %45,1'inin her zaman eğitim verdiği, %39,4'ünün bazen eğitim verdiği, %14,1'inin ise eğitim vermediği görülmektedir. Kümülatif yüzdeye baktığımızda %85,7 oranında personeline eğitim verdiği anlaşılmaktadır.

İşletmelerin stajyer öğrenci kabul etmelerini etkileyen faktörlere göre dağılımına bakıldığında ise, kendilerine kalifiye eleman yetiştirme %32,9, yasal zorunluluklar %15,7, ucuz işgücü 14,1, tanıdık istekleri %12,7, diğer faktörler ise %23,4 oranında etki ettiği bulgularına ulaşılmıştır. Bu verilerden işletmelerin kendileri için kalifiye eleman yetiştirme isteğinin %32,9 ile en yüksek paya sahiptir.

Anketin ikinci kısmında, staj yapılan işletmedeki işletme sahibi veya yetkililerinin staj yapan Ticaret Meslek Lisesi muhasebe-finance alanındaki öğrencilerin yeterliliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. 5'li likert ölçeğiyle ölçülen yeterliliklere ilişkin ortalamalar, standart sapma ve minimum ve maksimum değerleri tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: İşletmelerde Staj (Beceri Eğitimi) Yapan Öğrencilere Ait Yeterlik Ortalamaları

Beceriler (Yeterlikler)	n	Min.	Maks.	X	SS
Sağlıklı ve etkili iletişim kurma becerisini	71	2,00	5,00	3,634	,760
Uygulanabilir girişimci (iş) fikirleri üretebilme becerisini	71	1,00	5,00	3,197	,888
İşletme kurma ve geliştirmeye ilgili faaliyetleri yürütme becerisini	71	1,00	5,00	3,141	,961
İşçi sağlığı mevzuatına uyma ve iş güvenliği önlemlerini alma becerisini	71	1,00	5,00	3,606	,819
Çevreye karşı duyarlı davranma ve çevreyi koruma becerisini	70	2,00	5,00	3,986	,732
Karşılaştığı problemleri çözebilme becerisini	71	1,00	5,00	3,465	1,026
Bilgisayarda on parmak klavye kullanma becerisini	71	1,00	5,00	3,366	,914
Bilgisayarda resmi yazı hazırlama, metin dosyası, rapor ve form oluşturma becerisini	70	1,00	5,00	3,329	1,018
Bilgisayarda Sunu (slâyt) oluşturma becerisini	71	1,00	5,00	3,169	1,108
İnternet üzerinden bilgiye ulaşabilme becerisini	70	1,00	5,00	3,886	1,029
Vergi usul Kanununda ve Türk Ticaret Kanununda belirtilen defter ve belgeleri temin ve tasdik ettirme becerisini	69	1,00	5,00	3,435	,962
Vergi dairesi ve belediye ile ilgili işlemleri yapabilme becerisini	67	1,00	5,00	3,672	,944
Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı, ticaret sicili ve mesleki kuruluş işlemlerini yapabilme becerisini	68	1,00	5,00	3,574	,982
Sosyal güvenlik(SGK) işlemlerini yürütebilme becerisini	68	2,00	5,00	3,515	1,015
Fatura ve fatura yerine geçen belgeleri düzenleme ve dosyalama becerisini	70	1,00	5,00	3,886	,941
İşletme defteri ve Serbest meslek kazanç defterine işlemleri kaydedebilme becerisini	70	1,00	5,00	3,286	1,079
Beyannameleri düzenleyebilme becerisini	69	1,00	5,00	3,145	1,075
Yasal defterlere kayıt yapabilme, bilanço ve gelir tablosu düzenleme becerisini	68	1,00	5,00	3,059	1,196
Tekdüzen hesap planında yer alan hesapları tanıma ve kaydetme becerisini	67	1,00	5,00	3,119	1,200
Muhasebe Paket programında Ön muhasebe (Fatura- kasa- çek senet-irsaliye- sipariş) ve muhasebe işlemleri yapabilme becerisini	69	1,00	5,00	3,406	1,089
Vergi ödeme işlemlerini yapma becerisini	68	1,00	5,00	3,544	1,028
Toplumsal düzen kurallarına uyma becerisini	71	1,00	5,00	3,958	,917
Sorumluluğu taşıma ve işleri zamanında yerine getirme becerisini	70	2,00	5,00	3,957	,806
Güvenilir, dürüst, nazik ve saygılı olma becerisini	71	3,00	5,00	4,352	,678
Değişik statülerde olan, kendi bölümleri içinde ve dışında çalışan insanlarla iyi ilişkiler kurma becerisini	71	2,00	5,00	4,028	,774
İş ortamındaki kişilerle olan ilişkilerinde yeterince saygın davranma becerisini	71	3,00	5,00	4,268	,675
Görevleri önemine göre sıralama ve zamanı etkin kullanabilme becerisini	71	2,00	5,00	3,676	,875
Kendisini değerlendirme, eksik yönlerini geliştirmeye çalışma ve eleştiriye açık olma becerisini	71	1,00	5,00	3,634	,960
İşyeri kültürüne uygun davranışlar gösterme becerisini	70	2,00	5,00	4,000	,851
Konukları karşılama ve uğurlama davranışlarını gösterme becerisini	71	2,00	5,00	4,099	,848

Yeterlik ortalamalarında 'Çok', 'Pek çok' değerlerinin alınması yeterliklerin kazandırılabilirliğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. 'Hiç' ve 'Az' değerlerinin alınması ise yeterliklerin kazandırılmadığının göstergesi olarak kabul edilebilir. Verilen becerilere ilişkin

ortalamaların 3,5 (ortanın üzeri) olması durumunda yeterlikler yeterince kazandırılmıştır yorumu yapılabilir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi 3,5 ortalamasının altında kalan yeterlikler şöyledir:

- ✓ Uygulanabilir girişimci (iş) fikirleri üretebilme becerisi 3,1972
- ✓ İşletme kurma ve geliştirmeye ilgili faaliyetleri yürütme becerisi 3,1408
- ✓ Bilgisayarda on parmak klavye kullanma becerisi 3,3662
- ✓ Bilgisayarda resmi yazı hazırlama, metin dosyası, rapor ve form oluşturma becerisi 3,3286
- ✓ Bilgisayarda Sunu (slâyt) oluşturma becerisi 3,16901
- ✓ İşletme defteri ve Serbest meslek kazanç defterine işlemleri kaydedebilme becerisi 3,2857
- ✓ Muhasebe Paket programında Ön muhasebe (Fatura- kasa- çek senet- irsaliye- sipariş) ve muhasebe işlemleri yapabilme becerisi 3,4058
- ✓ Yasal defterlere kayıt yapabilme, bilânço ve gelir tablosu düzenleme becerisi 3,0588
- ✓ Tekdüzen hesap planında yer alan hesapları tanıma ve kaydetme becerisi 3,1194
- ✓ Beyannameleri düzenleyebilme becerisini 3,1449

Diğer yeterliklerin ortalaması ise 3,5’ ten fazla olarak saptanmıştır. Eğitim kurumlarının yukarıda sayılan yeterliklerin tam olarak kazandıramadığını, bunun sebeplerinin neler olabileceğın tespit edilerek bu olumsuzlukların elimine edilmesi eğitim kurumlarının amaçlarına ulaşması açısından önemlidir.

Bu becerilere ait yeterlik ortalamalarının 3,5’ten az çıkmasının sebeplerinden birisi staj yapan öğrencilerin bu yeterlikleri uygulayabileceği işlerin işletmelerde yeterince yapma imkânlarının olmaması ve bu yeterliklerini tam olarak gösterememeleri olabilir.

İşletmeler açısından yanlış yapılmasının hukuki yaptırımları ağır olan faaliyetlerin öğrencilere yaptırılmaması durumunda bu faaliyetlere ait yeterliklerin tam olarak ölçülememesine neden olabilir.

Tablo 2’ye baktığımızda ortalaması 4 ve yukarı olan yeterlikler ise şöyle gerçekleşmiştir:

- ✓ Güvenilir, dürüst, nazik ve saygılı olma becerisi, 4,3521
- ✓ Değişik statülerde olan, kendi bölümleri içinde ve dışında çalışan insanlarla iyi ilişkiler kurma becerisi, 4,0282
- ✓ İş ortamındaki kişilerle olan ilişkilerinde yeterince saygın davranma becerisi,4,2676
- ✓ İşyeri kültürüne uygun davranışlar gösterme becerisi, 4,0000
- ✓ Konukları karşılama ve uğurlama davranışlarını gösterme becerisi, 4,0986

4.1. Boyutlara Göre Yeterlilik Algularındaki Farklılaşmanın Değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde, işletmelerin genel özelliklerine göre işverenlerin veya firma yetkililerinin staj yapan öğrencilere yönelik yeterlilik algularında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney ve Kruskal Wallis test sonuçlarına yer verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, İşletmelerin kamuda veya özel sektörde faaliyet göstermesi, işletmede çalıştırılan personel sayısı ve personele uyum eğitimi verip vermemesi değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı farklılığın bulunup bulunmadığı tespit edilmiştir. Tablolarda yalnızca %5 ve %1 anlamlılık düzeyinde farklılık olan önermelere yer verilmiştir.

Tablo 3: Yeterlilik Algılarının Kamu/Özel Ayrımına Göre Farklılığına Yönelik Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Beceriler (Yeterlilikler)	Kamu/Özel	N	Sıralar ortalaması	Sıralar toplamı	u	p
Fatura ve fatura yerine geçen belgeleri düzenleme ve dosyalama becerisini	Özel sektör	55	38,30	2106,50	258,50	,020
	Kamu Kurumu	15	25,23	378,50		
	Toplam	70				

Faaliyet gösterilen sektöre göre yeterliliklerin kazanımında farklılık olup olmadığına baktığımızda, Fatura ve fatura yerine geçen belgeleri düzenleme ve dosyalama becerisinin kazanımında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p= 0,020$, $p<0,05$). Özel sektör ortalamasının 38,30 olduğu, kamu sektörünün ise 25,23 olduğu tablo 3'den görülmektedir.

Tablo 4: Yeterlilik Algılarının Çalışan Personel Sayısına Göre Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

Beceriler (Yeterlilikler)	Çalışan personel sayısı	N	Sıralar Ortalaması	X ²	u	p
Vergi ödeme işlemlerini yapma becerisini	0-5 kişi	33	41,36	10,668	4	,031
	5-20 kişi	16	29,88			
	20-50 kişi	12	22,08			
	50-100 kişi	2	32,25			
	100 den fazla	5	34,70			
	Toplam	68				

Tablo 4'e göre, İşletmelerin çalıştırdığı personel sayısına göre staj yapan öğrencilerin yeterlikleri kazanıp kazanmadığı algılarında vergi ödeme işlemlerini yapma becerisinde anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p=031$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise 20-50 kişi arasında çalıştıran işletmelerin ortalaması en düşük (22,08), 0-5 kişi çalıştıran işletmelerin sıralar ortalaması ise en büyük (41,36) olmuştur. Diğer öğrenci yeterliklerinde ise personel sayısına göre yeterlikleri kazandırma algılarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 5: Personele Eğitim Verme Durumuna Göre Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

Beceriler (Yeterlilikler)	Personele uyum eğitimi verme	N	Sıralar Ort.	X ²	sd	p
Sağlıklı ve etkili iletişim kurma becerisini	Her zaman	32	43,52	10,747	2	,005
	Bazen	28	29,18			
	Eğitim vermiyoruz	10	27,55			
	Toplam	70				
Sorumluluğu taşıma ve işleri zamanında yerine getirme becerisini	Her zaman	31	43,50	12,096	2	,002
	Bazen	28	26,52			
	Eğitim vermiyoruz	10	32,40			
	Toplam	69				
Güvenilir, dürüst, nazik ve saygılı olma becerisini	Her zaman	32	44,12	13,992	2	,001
	Bazen	28	26,34			
	Eğitim vermiyoruz	10	33,55			
	Toplam	70				

İş ortamındaki kişilerle olan ilişkilerinde yeterince saygın davranma becerisini	Her zaman	32	42,50			
	Bazen	28	30,96	8,982	2	,011
	Eğitim vermiyoruz	10	25,80			
	Toplam	70				
Kendisini değerlendirme, eksik yönlerini geliştirmeye çalışma ve eleştiriye açık olma becerisini	Her zaman	32	41,55			
	Bazen	28	32,50	7,023	2	,030
	Eğitim vermiyoruz	10	24,55			
	Toplam	70				
İşyeri kültürüne uygun davranışlar gösterme becerisini	Her zaman	31	44,77			
	Bazen	28	26,52	15,116	2	,001
	Eğitim vermiyoruz	10	28,45			
	Toplam	69				
Konukları karşılama ve uğurlama davranışlarını gösterme becerisini	Her zaman	32	44,17			
	Bazen	28	28,16	12,185	2	,002
	Eğitim vermiyoruz	10	28,30			
	Toplam	70				

Tablo 5'e baktığımızda, stajyer kabul eden işletmelerin çalıştırdığı personele eğitim verip vermemesi değişkenine göre aşağıdaki yeterliklerin kazandırılmasında anlamlı farklılıklar olmuştur. Sağlıklı ve etkili iletişim kurma becerisinde anlamlı farklılık vardır ($p=0,005$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sorumluluğu taşıma ve işleri zamanında yerine getirme becerisinde ($p=0,002$, $p<0,05$) anlamlı bir farklılık vardır. Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Güvenilir, dürüst, nazik ve saygılı olma becerisinde anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,001$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

İş ortamındaki kişilerle olan ilişkilerinde yeterince saygın davranma becerisinde anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,011$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kendisini değerlendirme, eksik yönlerini geliştirmeye çalışma ve eleştiriye açık olma becerisinde anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,030$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

İşyeri kültürüne uygun davranışlar gösterme becerisinde anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,001$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Konukları karşılama ve uğurlama davranışlarını gösterme becerisinde anlamlı bir farklılık vardır ($p=0,002$, $p<0,05$). Sıralar ortalamasına baktığımızda ise personeline her zaman eğitim

veren işletmelerin eğitim vermeyen işletmelere göre sıralar ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ

İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin karşılaştıkları bazı sorunlar bulunmaktadır. Uygulamada tespit edilen bazı sorunlar: işletmelerde sürekli aynı işleri yapmak zorunda kalmak, öğrencilere eğitim dışı işlerin yaptırılması, zorunlu olmasına karşın işletmelerin bir eğitim birimi oluşturmamış olmaları, öğrencilerle yeterince ilgilenilmemesi ve öğrencilerin kendi hallerine bırakılması olarak sayılabilir (Özkan ve Aksoy, 299-300:2015).

Araştırmada elde edilen bulgulara göre sosyal becerilerin (Güvenilir, dürüst, nazik ve saygılı olma, çalışan insanlarla iyi ilişkiler kurma, İşyeri kültürüne uygun davranışlar gösterme ve iş ortamındaki kişilerle olan ilişkilerinde) kazanım değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, yapılan analiz sonucunda, her zaman uyum eğitimi veren kurumlardaki stajyerlerin iş yerinde çevresine karşı daha olumlu davranışlar gösterdiği ve daha sorumlu davrandığı ve kendisini değerlendirme, kendisini geliştirme ve eleştiriye açık olma konusunda daha başarılı olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilere uyum eğitimi verilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Meslek dalı ile ilgili yeterliklere baktığımızda ise bazı yeterliklerin istenilen düzeyde kazandırılmadığı görülmektedir. Özellikle, “yasal defterlere kayıt yapabilme, bilanço ve gelir tablosu düzenleme” becerisinin ve “tekdüzen hesap planında yer alan hesapları tanıma ve kaydetme” becerisinin ortalamalarının en düşük ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Akbulut vd. (2014) yaptıkları çalışmada, Ticaret Meslek Lisesi’nde eğitim alan öğrencilerin kayıt tutma ve mevzuata hâkimiyet konularında yetersiz bulunması bu sonucu desteklemektedir. Bu bakımdan Ticaret Meslek Liseleri’nde verilen teorik eğitimin yetersiz olduğu söylenebilir.

Sonuçlar incelendiğinde ‘Uygulanabilir girişimci (iş) fikirleri üretebilme becerisi’ ve “İşletme kurma ve geliştirmeye ilgili faaliyetleri yürütme” önerme ortalamalarının düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak öğrencilerin yeterli sorumluluk almadıkları, gelecekleri hakkında kayıtsız kaldıkları söylenebilir.

Bilgisayarda on parmak ‘F’ klavye kullanma becerisinin istenilen düzeyde kazandırılmadığı görülmektedir. Oysa sadece bu beceri kişilere iş bulma imkânı sağlayabilmektedir. Bunun sebebi ise okulda F klavye, okul dışında Q klavye kullanımınıdır. Bunun için bu yeterliliğin okulda kazandırılmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Meslekî eğitim okulu/alan/dal açılması/kapatılmasında, sektörel ve bölgesel işgücü taleplerinin yapılan analizlerine göre oluşturulmalı ve öğrencilere buna göre mesleki yönlendirme yapılmalıdır.

Sektörde ihtiyaç duyulan bilgi ve beceriler ile okulda kazandırılan bilgi ve becerilerin örtüşmesi eğitim sistemi ve iş piyasası için gereklidir. Mesleki eğitim, işgücü piyasalarının ihtiyaçları doğrultusunda, okul, sektör işbirliği içerisinde katılımcı bir anlayışla yapılmalı ve öğrenciler bu doğrultuda yetiştirilmelidir. Beceri eğitimleriyle (staj) ilgili işletme temsilcilerine belirli zamanlarda bilgi paylaşımı toplantıları yapılabilir.

İşletme yetkililerinin bir kısmının ücret ödeme konusunda isteksiz olmaları, öğrencilerin motivasyonlarını ve verimlerini olumsuz etkileyerek stajın başarıya ulaşmasını engellemektedir (Özkan ve Aksoy, 2015:302). Bu konuda işletmelere devlet tarafından bazı teşvikler sağlanarak ve gerekli denetimler yapılarak öğrencilere çalıştıkları süre karşılığında bir ücret ödenmesi sağlanabilir.

Kırhoğlu ve Gökgöz (2011)’ün yaptıkları çalışmada öğrencilerin yalnızca %34’ü öğretmenleri; bilgi, performans ve pedagoji yönünden yeterli bulduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan;

öğretmenlerin bilgilerinin güncellenmesi konusunda, öğretmenler hizmet içi eğitimlere alınmalı, öğretmenlerin teorik bilgidan ziyade uygulamalı eğitimlere öncelik vermeleri sağlanmalıdır. Hizmet içi eğitimlerle öğretmenlerin meslekî yeterlilikleriyle ilgili eksikliklerini gidermeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Alkan, C., Doğan, H. & Sezgin, S. İ. (2001). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Adıgüzel, O. (2014). "Mesleki ve Teknik Eğitim: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri" , 10.02.2017 tarihinde indirilmiştir: <http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2014-102-oktayadiguzel.pdf>.

Akbulut, H.; Pekmaya, M. & Aksakaloğlu, H. (2014). "Meslek Mensuplarının Bakış Açısıyla Ticaret Meslek Liselerindeki Muhasebe Eğitimi: Bursa İli Üzerine Bir Uygulama", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:62, 73-92.

Altay, F. & Üstün, N. (2011). Mesleki Eğitim Sistemi, Konya Ticaret Odası Araştırma Raporu, Sayı:2011-46-118, Konya.

Aygün, D. & Gerekan, B. (2012). Muhasebe Dersini İlk Defa Alan Öğrencilerin Derse Yönelik Algılarının Tespiti: Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Sayı:18, 48-63.

Bıncı, H. & Arı, N. (2004). "Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar", Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(3):383-396.

http://www.izmiriplanliyorum.org/static/upload/file/mesleki_ve_teknik_egitimde_kalite_strateji_belgesi.pdf. 10.01.2017 tarihinde indirilmiştir.

Kırlioğlu, H. & Gökgöz, A.(2011). Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Stajyerlikte Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri: İstanbul Örneği, ZKU Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13):131-146.

ManPower Group (2016). Yetenek Açığı Araştırması: Türkiye. <http://www.manpower.com.tr/arastirmalar/2016-2017-yetenek-acigi-arastirmasi>. 08.02.2017 tarihinde indirilmiştir.

Resmi Gazete(2002). Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Resmi Gazete Sayı No. 24804.

Şenel, A. & Gençoğlu, S.(2003). "Küreselleşen Dünyada Teknoloji Eğitimi" Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(12):45-65.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı(2006). Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) Uygulama Kılavuzu, Ankara.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2010). Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Kuruluş Amaçlarına Hizmet Derecelerinin Değerlendirilmesi, Ankara.

Özdemir, E. (2003). "Muhasebe eğitiminde karşılaşılan güçlükler ve muhasebecilik mesleğinin sorunları", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Özkan, F. & Aksoy, C. (2015). "Ticaret Meslek Lisesi Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Uygulaması, Gaziantep İlinde Bir Alan Araştırması" Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 6(12): 283-305.